Algemeen Jaarverslag 2020

Het bestuur van de Historische Vereniging Oud Leiden (HVOL) blikt in zijn jaarverslag traditiegetrouw terug op de vele activiteiten die werden ontplooid. Niet alleen vanwege Covid-19 - dat een enorme weerslag had op tal van initiatieven - maar vooral vanwege het overlijden van ons bestuurslid Tanneke Schoonheim en commissieleden Elly Wolters-Brandt en Wim Stol werd het een jaar met een gitzwarte rand.

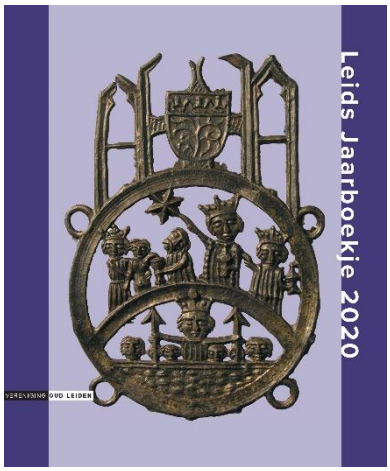
Ledenvergadering

De Algemene Ledenvergadering (ALV) van de HVOL had plaats op maandag 28 september. Vanwege het coronavirus moest de voor eind maart uitgeschreven bijeenkomst noodgedwongen worden verplaatst. Omdat in het najaar het virus nog rondwaarde, werd - voor het eerst in de geschiedenis van de vereniging - gekozen voor een videoconferentie (via Zoom).
Bij aanvang van de vergadering werd door voorzitter Rens Heruer stilgestaan bij het overlijden van het zeer gewaardeerde bestuurslid Tanneke Schoonheim. Hij omschreef haar als 'een aardig mens die grote vakkennis koppelde aan een tomeloze energie'. De vergadering nam daarop een moment van stilte in acht.
Tijdens de onlinesamenkomst stemden de leden in met een verhoging van de contributiegelden en een (lichte) aanpassing van de statuten. Marjolein Hettinga nam vanwege haar drukke werkzaamheden afscheid als bestuurslid. Martin Hooymans werd ingeluid als haar opvolger. Steven Engelsman - beoogd opvolger van voorzitter Rens Heruer - werd eveneens met algemene stemmen tot het bestuur toegelaten. In de Financiële Commissie nam Louise Tromp het stokje over van Wim Peltenburg, wiens zittingsperiode erop zat. Tijdens de ALV kondigde Rens Heruer een ietwat gewijzigde organisatiestructuur per januari 2021 aan, almede een herschikking van taken binnen het bestuur. *(Zie voor de notulen van de vergadering en een nadere toelichting op gewijzigde organisatie elders op deze site.)*

Diesviering

Vanwege het virus werd de Dies in november noodgedwongen afgelast. De Dies is bij uitstek een sociaal gebeuren waar normaliter honderden HVOL-leden elkaar treffen; bij het toegestane maximum van dertig aanwezigen is zo'n sfeerrijke bijeenkomst niet denkbaar. Het Leids Jaarboekje 2020 werd in verband met Covid-19 via PostNL bij de leden afgeleverd, samen met een schrijven van de voorzitter.

Commissie voor de redactie van het *Leids Jaarboekje*

Het *Leids Jaarboekje* van 2020 bevat naast de gebruikelijke jaaroverzichten tien bijdragen, gemiddeld 16,6 bladzijden lang. Het artikel van Kees Walle en Herman van Hooidonk over Gangen en Poorten in Leiden verdient aparte vermelding. Het is een coproductie met een uitvoerig digitaal bestand omtrent deze sloppen, dat bijna gelijktijdig met het uitkomen van het *Jaarboekje* op de website van de HVOL is gepubliceerd.
Met het artikel van Aaltje Knoop bij gelegenheid van het 15-jarig bestaan van het Museum Het Leidse Wevershuis, is aangehaakt bij een actualiteit. Sterker nog betreft dat de rede die burgemeester

Lenferink op 4 mei 2020 hield n.a.v. de 75-jarige herdenking van de oorlogsjaren ’40-‘45, in een verder lege Pieterskerk vanwege de corona-uitbraak. Op verzoek heeft hij zijn tekst voor het *Leids Jaarboekje* ter beschikking gesteld.
De redactie werd met twee leden uitgebreid. De al wat langer openstaande vacature van eindredacteur is opgevuld door de functie in tweeën te splitsen. Monique Roscher is de nieuwe beeldredacteur en de taalkundige eindredactie wordt uitgevoerd door Christine van der Ven, die al enkele jaren de opmaak verzorgt.

Commissie Communicatie

Het was een moeilijk en vooral emotioneel jaar voor de Commissie Communicatie. Naast het intrieste nieuws over het plotselinge overlijden van Tanneke Schoonheim - zij was behalve bestuurslid ook voorzitter van deze commissie - overleed ook Elly Wolters-Brandt na een ziekbed. Elly was een vaste waarde voor de HVOL en in het bijzonder voor de commissie.
Een kort overzicht van de activiteiten die de commissie in 2020 ontplooide, laat het volgende zien. Er verschenen vier nummers van Oud Leiden Nieuws. Met aankondigingen en verslagen van lezingen en excursies, boekbesprekingen en andere bijdragen van bestuur en commissies en individuele leden geeft het blad een mooi overzicht van alle fronten waarop de HVOL actief is. Het kwartaalblad werd samengesteld onder redactie van Bram van Leeuwen en Tanneke Schoonheim. Na het overlijden van Tanneke in augustus, heeft Marjolein Hettinga deze taak ad interim overgenomen.

OUD LEIDEN NIEUWS
KWARTAALBLAD VAN DE HISTORISCHE VERENIGING OUD LEIDEN
Hortus botanicus
Agenda

Het bereik op de socialmediakanalen van de HVOL blijft groeien: de Facebookpagina telt inmiddels 1145 volgers, op Twitter wordt de vereniging door 2495 mensen gevolgd. Vanwege personele onderbezetting was het in het laatste kwartaal wat stiller op social media, maar dit wordt in 2021 opgevangen door de nieuw op te richten (web)redactie.
De podcasts over Leidse onruststokers door de jaren heen - een nieuw, gezamenlijk initiatief van de Leidse Schatten en de HVOL - trok opvallend veel luisteraars met ongeveer 5000 ‘plays’. Ook voor de boeken in de zogenoemde minibiebs van de HVOL in de stad bleek de belangstelling in 2020 weer groot.
De digitale nieuwsbrief verschijnt elke eerste van de maand in 1969 mailboxen van leden en andere geïnteresseerden in de vereniging. De nieuwsbrief bevat een activiteitenagenda en vaste rubrieken zoals een foto uit de Beeldbank, het gevelteken van de maand en een interview van de Stem van Leiden. Daarnaast worden er korte nieuwsberichten in opgenomen over zaken die betrekking hebben op de geschiedenis van Leiden.
Een aantal vrijwilligers uit de vereniging houdt zich actief bezig met het werven van leden. Bij de meeste HVOL-lezingen (voor zover die nog doorgingen vanwege Covid-19) waren in 2020 een of meer leden van de commissie aanwezig. Een andere activiteit op het gebied van promotie is de verkoop van boeken met ledenkorting. Het beschikbare boekenaanbod is te vinden op de website en wordt ook in de digitale nieuwsbrief vermeld. Vele leden maakten van de gelegenheid gebruik om oude en nieuwe boeken op het gebied van de geschiedenis van Leiden met korting aan hun collectie toe te voegen. De coördinatie is in handen gegeven van Willem Hogendoorn en Bart Devilee.

Commissie ICT/digitaal

Martin Hooymans heeft in de Commissie ICT/digitaal de voorzittershamer overgenomen van Marjolein Hettinga. Door het overlijden van Tanneke Schoonheim is de samenstelling en verzending van de maandelijkse nieuwsbrief tijdelijk waargenomen. Dat blijft zo totdat de nieuwe Commissie Communicatie operationeel is. Het ICT-team zal zich vervolgens bezighouden met alles wat met techniek te maken heeft, waarbij ondersteuning op de eerste plaats komt.
Het Jan van Hout-gedeelte van de website is intussen verrijkt met de Leidse Poorten- en Gangen-database, waar materiaal is te vinden van het onderzoek naar de Leidse Poorten en Gangen zoals beschreven in het Leids Jaarboekje.
Een nieuwe ontwikkeling is het in zee gaan met TechSoup, een organisatie die ervoor zorgt dat non-profit organisaties gratis kunnen beschikken over standaard-software van Microsoft, Google en dergelijke. Als eerste is een YouTube-kanaal voor de HVOL in gebruik genomen, waar allerhande filmpjes geplaatst kunnen worden. Daarbij wordt onder meer gedacht aan opnamen van lezingen (die later nog eens kunnen worden afgespeeld) en oud filmmateriaal van de Dirk van Eckstichting.

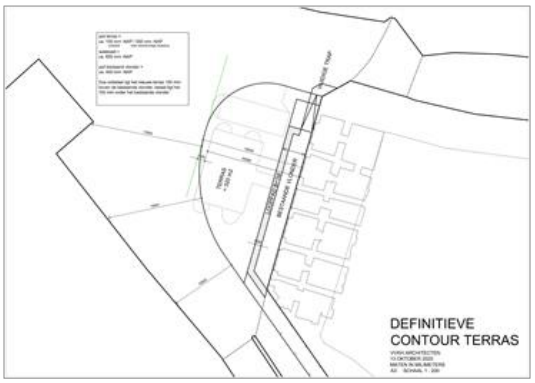
Commissie Historisch Karakter van de Stad

Sinds de lancering van het gemeentelijk Programma Binnenstad in 2009 is de HVOL nauwer betrokken bij de stedenbouwkundige ontwikkelingen in de (binnen)stad, aanvankelijk via de werkgroep Binnenstad en vervolgens de Commissie Historisch Karakter van de Stad. Heel veel grote en kleine projecten zijn sindsdien in gang gezet en voltooid en bij de meeste was de commissie nauw betrokken.

De grote infrastructurele projecten zijn min of meer afgerond of wachten nog slechts op uitvoering: Breestraat, Haarlemmerstraat, Hooigracht, Langegracht, parkeergarages en de herinrichting Lammermarkt en Garenmarkt. Grote bouwactiviteiten in het Stationsgebied en langs de Schipholweg hebben ook aandacht gevraagd en zullen dat blijven doen, waarbij hoogbouw en aansluiting op de historische binnenstad belangrijke thema's zijn is. De herinrichting van de Kaasmarkt en het Energiepark 'hangen' nog.
Wat dat laatste betreft is vooral het behoud plus herbestemming van het Stadsbouwhuis (waarvoor de HVOL een monumentenstatus aanvroeg) een punt van aanhoudende zorg: het college heeft een voorlopig besluit tot sloop genomen. De opschoning van het Leids water (samen met het Waterambacht en de gemeente) is een meerjarenproject maar vordert. Ook bij de aanleg van delen van het Singelpark was de commissie nauw betrokken.
Nu grote projecten in het beschermd stadsgezicht in aantal afnemen, verschuift de aandacht naar de thema's van dit college van B & W, zoals verduurzaming (o.a. zonnepanelen in het beschermd stadsgezicht, waarbij de raad besloot verder te gaan dan B & W en ook de HVOL hadden bepleit), vergroening en autoluwe binnenstad. Aandacht werd verder o.a. besteed aan de Horecavisie 2020 en de buitenreclame.
Net als de wijkverenigingen maakt de HVOL zich zorgen over de wijze waarop de gemeente (dit college) omgaat met inspraak, waarvan maar zeer zelden iets wordt overgenomen. De wijkverenigingen in de binnenstad hebben in 2020 de samenwerking met het gemeentebestuur om

die reden opgezegd.
‘Last but not least’: commissie (en bestuur) zijn zeven jaar druk geweest met het verhinderen van de plannen om bij Annie’s, waar Oude en Nieuwe Rijn samenvloeien, een megaterras van meer dan 500 m2 op het water te bouwen. Na veel rechtszaken is door de HVOL voorgesteld tot een minnelijke schikking te komen en die is in goed overleg tussen alle betrokken partijen ook getroffen: een kleiner terras en dus meer open water, betere doorvaarbaarheid en minder aantasting van het beschermd stadsgezicht.

Commissie Niet-beschermd erfgoed

De coronarestricties die vanaf maart van het jaar golden, hebben de activiteiten van de Commissie Niet-beschermd erfgoed op een laag pitje gezet. Bijeenkomen kon niet meer en omdat de meeste werkzaamheden weinig urgentie hebben, waren de activiteiten minder intensief dan in andere jaren. Op 19 februari werd een fietsexcursie gemaakt met wethouder Fleur Spijker om gezamenlijk een aantal vooroorlogse complexen met sociale woningbouw te bezoeken die de commissie heeft aanbevolen voor een beschermde status. Vijf complexen zijn bezocht en ook de wethouder was ervan overtuigd dat het wenselijk is die te beschermen. Die zou moeten zitten tussen de nogal ‘stevige’ bescherming als gemeentelijk monument en de ‘slappe’ bescherming van karakteristiek pand. Bovendien gaat het om ‘ensembles’ en niet om individuele woningen. Van de zijde van de gemeente is het interessante idee gelanceerd om zo’n nieuwe tussenliggende status op te nemen in de Omgevingsvisie.
Samen met de Commissie Dirk van Eck is een workshop georganiseerd (De Leidse Salon, 23 februari 2020) over moderne architectuur in Leiden in de periode 1965-1985. Commissielid Judith van Hoogdalem hield een inleiding. Het stemt tot tevredenheid dat de gemeente Leiden een inventarisatie maakt van waardevolle architectuur uit die periode. Minder tevredenheid geeft het voorlopige besluit van B & W om het Stadsbouwhuis te slopen, wat ook zou impliceren dat de door de HVOL gevraagde monumentale status niet zou worden verleend.
De commissie heeft zich ingezet om aantasting van het Delftse Jaagpad te voorkomen. Het college van B & W heeft de ongerustheid over aantasting voorshands kunnen wegnemen.
In het kader van de planvorming over de invulling van het braakliggende Werninkterrein (het gebied van de oude betoncentrale dat is ingeklemd tussen de Rijn, de verhoogde spoorbaan en het bedrijfsterrein dat al bestaat aan de Amphoraweg) heeft de commissie gepleit voor het herstel van de noordelijke Rijndijk door het aanbrengen van een doorgang onder de verhoogde spoordijk naar de Hoge Morsweg.

Commissie Monumentale kunst wederopbouwperiode

De aandacht van de commissie heeft zich in 2020 grotendeels gericht op de bedreigde monumentale kunst en mogelijkheden tot herplaatsing in de gevallen waarin gebouwen met monumentale kunst

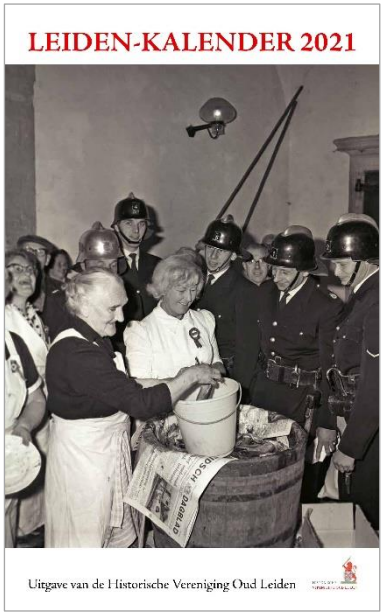
gesloopt zijn of worden. Terug op de agenda is het omvangrijke sgraffito (betonreliëf) van Lex Horn dat afkomstig is uit het in 2015 gesloopte Clusiuslaboratorium aan de Wassenaarseweg. Zowel de opslagmogelijkheid als de herplaatsingsoptie kwam in gevaar. Bond Heemschut, waarmee de commissie samenwerkt en die in het geval van het sgraffito het voortouw heeft genomen, riep de hulp van de commissie in. Benadering van de lokale politiek heeft (nog) niet tot oplossingen geleid. Intussen gaat het overleg voort met de gemeente over de herplaatsing van de glas-in-betongevel van Jan Meine Jansen uit het voormalige Belastingkantoor aan het Stationsplein. De HVOL heeft haar instemming betuigd met de aanpak van de gemeente zonder dat het bezwaarschrift tegen de afwijzing van de monumentstatus voor het gebouw is ingetrokken.
In totaal zijn er veertien panden waarbij de commissie de ontwikkelingen van nabij volgt met het oog op behoud of herplaatsing van de monumentale kunstwerken. Daartoe is ook contact gezocht met het Stadscuratorium (voorheen stadscurator) dat volgens het B & W-besluit van 20 februari 2018 hierbij een rol zou kunnen spelen. Nadeel is echter dat de meeste monumentale kunst geen of slechts tijdelijk gemeentelijk bezit is waardoor het betreffende B & W-besluit weinig effectief kan zijn. In één geval is herplaatsing gerealiseerd (door Stichting Confessioneel Onderwijs Leiden (SCOL), scherftegelmozaïek van J.B. Lambert Simon); in drie gevallen is herplaatsing toegezegd.
De commissie is ook nog op zoek naar een aantal verdwenen monumentale kunstwerken – in de hoop dat die niet vernietigd zijn - waarvan de verblijfplaats nog onbekend is.

Commissie Beeldbank

De grote verandering van 2020 bij de Beeldbank is de ingebruikname van een nieuw beeldarchief, het zogenaamde ZCBS (Zijper Collectie Beheer Systeem; het wordt gebruikt door musea en historische verenigingen). De foto's zijn sinds 1 september 2020 in ZCBS openbaar. De omzetting is een ingrijpend project geweest. De inrichting van ZCBS bood de mogelijkheid meteen een standaardisatie aan te brengen in de wijze van vastlegging van namen en schrijfwijze van straten. Tevens kunnen de resultaten van het project 'auteursrechten' (voor zover gereed) in het nieuwe systeem worden verwerkt.
Wegens de invoering van het ZCBS-project heeft het werk van de beschrijvers een half jaar stilgelegen. Sinds mei konden zij weer aan de slag. Het project 'Vaststelling auteursrechten' is inmiddels dusdanig gevorderd dat de daaraan verbonden werkzaamheden in het reguliere proces kunnen worden ingevoegd. De scanmedewerkers maken gebruik van de apparatuur bij Erfgoed Leiden en Omstreken. De toegang tot dit gebouw is lange tijd niet en tijdelijk zeer beperkt geweest in verband met corona. Het scanwerk heeft daarom minder voortgang gehad dan gebruikelijk.
In januari overleed plotseling het zeer gewaardeerde commissielid Wim Stol. Naast het persoonlijk verlies was er ook voor de organisatie een groot probleem ontstaan daar de rol van collectiebeheerder binnen de organisatie essentieel is, zeker bij de inrichting van het ZCBS. In deze vacature is in het eerste kwartaal voorzien door het aantrekken van een nieuwe vrijwilliger.
Begin vorig jaar is begonnen met een pilot om een deel van de Holvast-foto's door een externe partij te laten digitaliseren. Na de ontvangst van de gedigitaliseerde foto's gingen twee duo's aan de slag om de foto's te selecteren. Volgens de projectleider zijn van de 20.000 tot 25.000 beelden

uiteindelijk slechts 300 beelden goed genoeg bevonden om geplaatst te worden in de Beeldbank. Hoewel bijzonder fraaie plaatjes konden worden geselecteerd van hoge fototechnische kwaliteit, is het aantal geselecteerde foto's dat bruikbaar is voor de Beeldbank teleurstellend klein.
Een jaarlijks terugkerend project is de Historische Kalender. Dit keer is er uitsluitend gebruik gemaakt van de foto's van Jan Holvast. Aan deze fotogrootheid is een mooi In Memoriam gewijd, dat achter op de kalender is geplaatst.
Nieuwe collecties van enige omvang zijn in 2020 niet aangeboden. Dat is niet erg. Er ligt nog veel materiaal dat gescand, verbeterd en beschreven moet worden. Per 1 december 2020 zijn er 33 vrijwilligers die zich inzetten voor de Beeldbank.

Commissie De Stem van Leiden

De commissie De Stem van Leiden legt levensverhalen vast van de 'gewone Leidenaar'. Deze commissie is onderdeel van de HVOL en werkt samen met Erfgoed Leiden en Omstreken (ELO).
Zoals voor heel veel andere activiteiten geldt, hebben de maatregelen rond de bestrijding van het coronavirus ook invloed op het werk van De Stem van Leiden. Doordat de commissie te maken heeft gehad met een kwetsbare groep mensen, heeft dat tot gevolg dat er veel minder interviews zijn afgenomen dan in andere jaren. Een positief punt is dat er nieuwe activiteiten zijn gestart.
In het verslagjaar heeft de werkgroep weer een nieuwe vrijwilliger kunnen verwelkomen, waardoor er nu 34 actief zijn. Het grootste deel neemt in duoverband interviews af. Ook zijn er vrijwilligers die andere taken verrichten: samenvattingen maken, interviews nakijken en de content verzorgen voor De Stem van Leiden op de website van HVOL en ELO. In 2020 zijn er zes interviews afgenomen en zijn er twintig interviews en een autobiografie verwerkt en gepubliceerd op de website. Daarmee staan er nu totaal 102 interviews op. Omdat het geheugen van mensen in de loop der jaren vaak wat wordt gekleurd, worden de interviews voor publicatie eerst op historische 'waarheid' beoordeeld. Daarna wordt er een pakkende samenvatting voor de website gemaakt. Van een aantal interviews is een podcast opgenomen.
De werkgroep *Werving niet-westerse respondenten* heeft in het verslagjaar veel energie gestoken in het zoeken van respondenten met een niet-westerse achtergrond, bijvoorbeeld onder Indische Nederlanders, Marokkanen, Turken enz. Helaas leverde dit, om uiteenlopende redenen, niet altijd resultaat op. Een directe ingang bij deze doelgroepen blijkt moeilijk te vinden. Via een contact met de Turkse gemeenschap, Emine Güney, zijn er vier Turkse respondenten op de lijst van De Stem gekomen, van wie er met twee contact is geweest. De werkgroep is tijdelijk gestopt omdat de respons minder was dan verwacht. Maar het onderwerp blijft wel op de agenda.
De vrijwilligers van de Stem van Leiden hebben de afgelopen jaren veel werk verzet en er ligt al een mooi resultaat. De vraag dient zich echter aan of de juiste mensen dit wel weten: bijvoorbeeld onderzoekers en andere potentiële gebruikers. Om die reden is er een werkgroep *Potentiële gebruikers* gevormd. Deze heeft als doel het werk van De Stem gerichter onder de aandacht te brengen, zodat deze informatie meer gebruikt gaat worden dan nu het geval is.
Al langer leefde binnen De Stem de wens dat er een boekje zou komen met een bundeling van een selectie interviews. Het bestuur van de HVOL heeft dit idee omarmd. Er is een redactiecommissie

gevormd en een uitgever gevonden die het boekje gaan realiseren. Verder worden fondsen geworven. Bij de gemeente Leiden is de vraag neergelegd of een dergelijk boekje niet passend zou kunnen zijn als geschenk aan honderdjarigen en bij zestigjarige huwelijksjubilea, die traditioneel door de burgemeester worden bezocht. De gemeente zal daarvoor honderd boekjes afnemen.
In het verslagjaar is de eerste Nieuwsbrief van De Stem van Leiden uitgekomen. Juist in coronatijd, waarin we elkaar nauwelijks zien en ook niet bijeen kunnen komen, is het belangrijk dat er een bindend element is tussen de vrijwilligers en het gevoel van saamhorigheid in stand wordt gehouden.
Janneke Koers heeft in september haar taken als voorzitter overgedragen aan Maaike van Soest. Ze blijft wel interviewen. Naast Maaike van Soest als voorzitter is Cees Meijer benoemd als secretaris vanwege het vele werk. Namens het bestuur van de HVOL ontving Janneke op 18 november uit handen van HVOL-secretaris Adriaan Brandenburg een Leids lakenloodje voor de bijzondere wijze waarop zij zich heeft ingezet in haar rol als voorzitter.

Commissie Geveltekens

In het verslagjaar heeft de Commissie Geveltekens het aanpassen van gegevens in de nieuwe digitale omgeving van Erfgoed Leiden en Omgeving (ELO) voortgezet. Eventuele omissies in de verslaglegging werden door de diverse redacteuren aangepast. Hier en daar is aanvullend onderzoek nodig. Bijvoorbeeld bij het Sint Anna Aalmoeshuis (hofje aan de Middelstegracht 2-4). Opgemerkt werd dat hier het wapen is opgenomen van Willem Claesz Doornink, terwijl de stichter Willem Claesz (Thorenvliet) is. Alleen een verkeerde toeschrijving? Ook werd de commissie attent gemaakt op een tekortkoming in het verhaal over ‘Den Vergulde Regenboog’ (Breestraat 121). Opgemerkt werd dat het pand niet gesloopt is, maar voorzien van een nieuwe voorgevel.
In het afgelopen jaar heeft de commissie - die maandelijks een bijdrage heeft geleverd aan de digitale nieuwsbrief van de HVOL - zich tevens beziggehouden met het veiligstellen van gevelstenen uit te slopen c.q. gesloopte panden. Zo zijn de leeuwen en de postbeambte uit het postkantoor Schipholweg veiliggesteld door de firma Du Prie. Gevelstenen aan de Zijlsingel in de gesloopte panden ter hoogte van de nummers 50/58 ‘Ter herinnering aan het 25-jarig bestaan der woningbouwvereniging Eensgezindheid 1915 -1945’ zijn door Ons Doel in veiligheid gebracht.
Een ander geslaagd project is het bewaren van de gevelornamenten uit de school aan het Ballonpad. Conservator Prosper de Jong van Museum De Lakenhal zag de beschrijving van deze school. Hij bood aan de gevelornamenten op te nemen in de collectie van het museum. In april zijn deze onderdelen uitgenomen. Bekeken wordt hoe fondsen bij elkaar kunnen worden gebracht om de stenen toonbaar te maken voor expositie. Helaas is het niet gelukt de stenen van het veilinggebouw aan de Ananasweg uit handen van de slopers te krijgen.
Naar aanleiding van de publicatie van het boek ‘Straatnamen in Leiden, een verhaal van zeven eeuwen’ door Rudi van Maanen en Marijke Mooijaart heeft de commissie een nieuw project opgepakt. Dit bestaat uit het inventariseren van lavastenen

straatnaamborden. Nader onderzoek van Piet de Baar heeft opgeleverd dat die in Leiden zeker in de periode 1866 -1940 zijn toegepast.
In het dossier weesstenenmuur is geen voortgang geboekt, maar het heeft de aandacht van de commissie.

Commissie Excursies

Vanwege de coronapandemie kon in 2020 helaas maar één excursie, pas in het najaar, doorgang vinden. Voor het voorjaar waren nog drie excursies voorbereid: Pilgrimswandeling, een fietstocht langs de Limes en een treinexcursie naar Utrecht. Er werd veel tijd gespendeerd aan het voorbereiden, weer afzeggen en doorschuiven naar het najaar van de excursies. De al doorgeschoven fietstocht moest vlak voor de excursiedatum van 27 september in allerijl worden afgezegd vanwege een corona-uitbraak in Nigrum Pullum (Zwarte Aarde), Zwammerdam. De treinexcursie werd helemaal afgelast.

De Pilgrimswandeling vond uiteindelijk - in afgeslankte vorm - op 13 september plaats met 26 deelnemers. Degenen die zich al in het voorjaar hadden ingeschreven werden opnieuw benaderd. Aangezien bijna iedereen alsnog wilde deelnemen aan de wandeling, was er voor andere leden, ondanks veel animo, helaas geen ruimte meer. De groepjes waren namelijk veel kleiner vanwege de veiligheidsvoorschriften in verband met Covid-19. Speciale medewerking werd verkregen door HVOL-vrijwilligers afkomstig uit andere commissies: Piet de Baar, Paula Werner, Dik Kompier, Jos Hooghuis en Otto Rosier.

Commissie Dirk van Eck

Corona wierp dit jaar een zware slagschaduw over het werk en de activiteiten van de Commissie Dirk van Eck. Zo werd van de drie geplande Leidse Salons alleen die van 23 februari, dus nog voor de lockdown, gerealiseerd en moest de jaarlijkse DvE-lezing van 3 mei naar 29 november verschoven worden.
De Leidse Salon van 23 februari - dit keer niet gehouden in De Bakkerij maar in een zaal van de Lokhorstkerk - stond in het teken van de volkshuisvesting na de oorlog, vooral de jaren zestig en zeventig. Drie sprekers, Ton van der Penne, Judith van Hoogdalem en Esther Starkenburg, behandelden diverse aspecten van de (post)wederopbouwarchitectuur, waarbij vooral voorbeelden uit Den Haag en Rotterdam als vergelijkingsmateriaal met de situatie in Leiden dienden. De aanwezigen stelden veel vragen en het werd een geanimeerd gebeuren.
Op 29 november vond de Dirk van Eck-lezing plaats, waarvan het onderwerp al eerder bepaald was: de Hongerwinter. Schrijfster van een boek met dezelfde titel is Ingrid de Zwarte, werkzaam bij Wageningen Universiteit en het NIOD. Gelukkig was zij bereid een boeiende lezing te houden in de Lokhorstkerk met slechts weinig persoonlijk aanwezigen maar wel, dankzij livestream, door een veelvoud daarvan op afstand gevolgd.
Naar aanleiding van een interne notitie over de taken van de commissie werd gesproken over hoe het Wittevlekkenplan van onderzoek naar sociaaleconomische onderwerpen geactualiseerd zou kunnen worden. Als altijd is het lastig om wensen in daden om te zetten. Om beter op de hoogte te zijn van wat derden op dat gebied ondernemen, werd besloten een soort netwerk van vaste

contacten op te zetten, waarbij ieder lid van de commissie periodiek een aantal toegewezen contactpersonen zal benaderen om te horen wat er speelt en assistentie op welke manier dan ook aan te bieden. In 2021 wordt een en ander verder uitgewerkt.
Na een lange weg, werden in het verslagjaar de nieuwe versies van de tekortschietende scans van de oude 25 Jaarboeken van de vroegere Dirk van Eck-stichting op de website van de HVOL geplaatst. Hierdoor kan nu veel beter gezocht worden naar artikelen in deze belangrijke schatkamer voor de sociaaleconomische geschiedenis.

Commissie Jan van Hout

De Jan van Houtlezing 2020, gepland voor 16 december, heeft helaas geen doorgang kunnen vinden als gevolg van coronaperikelen. De lezing van Judith Pollmann over 'Zwarte Hongersnood, of het raadsel van de Leidse herinnering' hoopt de commissie nu in het voorjaar van 2021 te houden. Op de dag van de geplande lezing bevestigden leden van de commissie een witte en een rode roos bij de plaquette van Jan van Hout in de Pieterskerk om zijn overlijden (in 1609) te herdenken.
Onder de vleugels van de commissie is begin 2020 een project gestart, dat moet uitmonden in een verhaal over de enorme omslag die Leiden tussen 1970 en 1985 doormaakte. Door het houden van interviews, maar ook literatuur-, archief- en krantenonderzoek, zullen de ontwikkelingen in die periode in kaart worden gebracht. De resultaten van het onderzoek zullen worden gepubliceerd, maar dat zal nog wel enkele jaren duren.
De commissie zou graag zien dat er een nieuwe biografie komt van Jan van Hout (1542-1609), de stadssecretaris ten tijde van het beleg van Leiden. Dat zou een goed leesbare en gedegen studie moeten zijn, voor een breed publiek toegankelijk. In het verslagjaar is de commissie bezig geweest om dit project in kaart te brengen, een schrijver te zoeken en subsidiegeld bij elkaar te sprokkelen.
Ook de cursus Leidologie is ondergebracht bij de Commissie Jan van Hout. In 2019 is in goede samenwerking met Erfgoed Leiden en Omstreken een begin gemaakt met het ontwikkelen van de cursus over de geschiedenis en het erfgoed van Leiden. Door coronaperikelen is nog geen aftrap gegeven. Het najaar van 2021 is nu richtsnoer.

Commissie Lezingen

Het lezingenprogramma voor het jaar 2020 werd sterk verstoord door de Covid-19-pandemie, die vanaf begin maart het maatschappelijk leven soms bijna lamlegde. De HVOL zag zich genoodzaakt om vanaf 14 maart alle activiteiten op te schorten en, later, de lezingen geheel online of met een klein gehoor en livestream te organiseren. Belangrijke activiteiten uit het lezingenprogramma konden sowieso niet doorgaan. Van de Week van de Leidse Geschiedenis bleef alleen de P.J. Bloklezing, uitsluitend via livestream, over. Vanwege verdere aanscherping van de anti-Covid-19-maatregelen, werd in december ook de Jan van Houtlezing uitgesteld tot nader order.

Uiteindelijk was het lezingenprogramma 2020 als volgt:

- Woensdag 29 januari, Lokhorstkerk, Stefan Glasbergen, '*Een kleine rehabilitatie van Goeie Mie'*.
- Woensdag 26 februari, Lokhorstkerk, Cor Smit, *'Tweehonderd jaar Leidsche Maatschappij van Weldadigheid'.*
- Donderdag 2 juli, online via Zoom, Joke Kardux, *'Nieuwkomers in een stad van vluchtelingen: De Amerikaanse Pilgrims in Leiden, 1609-1620*'. De lezing was oorspronkelijk gepland voor maandag 30 maart, na afloop van de Algemene Ledenvergadering, die moest worden uitgesteld.

- Vrijdag 11 september, Rijksmuseum van Oudheden Tempelzaal, Aaltje Knoop en Boudewijn Veldman, '*Icoon van Leidse arbeidershuisvesting en armoede - 15 Jaar Museum het Leids Wevershuis'*. In aanwezigheid van een klein gehoor en met live streaming. Deze lezing werd georganiseerd in het kader van Open Monumentendagen 2020.
- Vrijdag 16 oktober, Lokhorstkerk, Dick de Boer, '*Hoe Leiden profiteerde van het Beleg'.* In aanwezigheid van een klein gehoor en met live streaming.
- Donderdag 5 november, P.J. Bloklezing, Klein Auditorium van de Universiteit, Peter van Dijk, '*De Gazette de Leyde en Johan Luzac'.* Uitsluitend gevolgd via live streaming. De P.J. Bloklezing werd georganiseerd in samenwerking met de Universiteit Leiden en het Leidsch Dagblad.
- Zondag 29 november, Dirk van Eck-lezing, Lokhorstkerk, Ingrid de Zwarte, *'De Hongerwinter'.* In aanwezigheid van een klein gehoor en met live streaming.

Ledenadministratie & archief

Om het ledenbestand - sinds 2019 werkt de HVOL met een nieuw programma (LEA) - eens goed op orde te brengen, is de stofkam gehanteerd waarbij degenen die na diverse aanmaningen niet reageerden werden geschrapt als lid. Ondanks corona bleef het totale ledenaantal (grofweg 2500) stabiel.
Een hernieuwde inventarisatie van het archief van de Historische Vereniging Oud Leiden is in 2019 afgerond. Jan Belt is intussen aangesteld als archivaris. Hij is in 2020 verdergegaan met het verzamelen en veiligstellen van vooral digitale stukken. Het is de bedoeling dat in 2021 daar een vervolg aan wordt gegeven.

Vertegenwoordigingen

* De voorzitter van HVOL is q.q. voorzitter van de Stichting Historisch Leiden (SHL), waarin drie voormalige stichtingen die zich met Leidse historie bezighielden, zijn opgegaan. SHL is o.a. verantwoordelijk voor de uitgave in 2017 van de 2e druk van de *Canon van Leiden* en van de 1e druk van de Engelse vertaling daarvan. In 2019 werd de uitgave ondersteund van het boekje *Zeemeeuwen kun je niet eten*. SHL is jaarlijks medeorganisator van het Weekend van de Leidse geschiedenis. Vanaf 2017 is het bestuur van de SHL dat tevens van de Stichting 'Het Kleine Leidse Woonhuis'.

* Enkele keren per jaar vindt overleg plaats tussen de wethouder(s) en/of ambtenaren van de sector cultuur van de gemeente Leiden enerzijds en de deelnemers aan de Erfgoedtafel anderzijds. In dit overleg komen erfgoedzaken - zowel aanstaande als actuele kwesties - aan de orde. De HVOL werd in 2020 vertegenwoordigd door voorzitter Rens Heruer en vicevoorzitter Gerard Kramer.

Bestuur, commissies en werkgroepen

De volledige namenlijst is te vinden in het Leids Jaarboekje en op deze website.